

І. І. Гичка,
завідувачка бібліотеки,
провідний бібліотекар,
Відмінник освіти України

«Інновації в діяльності інформаційного центра – бібліотеки-медіатеки»

(Програма творчої майстерні для бібліотекарів загальноосвітніх шкіл)

Пояснювальна записка

Актуальність

Автоматизація бібліотечних процесів означає впровадження нових технологій, елементів, які підвищують якість і ефективність праці бібліотекарів. Електронні бази даних каталогів та картотек значно пришвидшує пошук інформації і обслуговування користувачів.

Ця програма створена виключно для шкільних бібліотек і дозволяє автоматизувати процес видачі книг, виконує функції алфавітного каталогу та картотеки назв творів, проводить статистику видачі та відвідування, контролює дотримання правил щодо терміну користування літературою, дозволяє проводити списання літератури.

Сучасний учень краще володіє комп'ютером, ніж бібліографічними знаннями. Тому електронні бази даних, більше спонукають учнів до творчого пошуку і сприяють підвищенню їх бібліографічної грамотності. Бази даних електронних каталогів можна використовувати не лише як довідково-пошуковий апарат, а і для створення списків рекомендованої літератури в автоматичному режимі.

Така робота вимагає наявності кваліфікованих спеціалістів, які володіють методами використання новітніх комп'ютерних технологій у бібліотечній практиці. Від компетентності, освіченості, професійної підготовки шкільних бібліотекарів залежить успіх їх роботи.

Мета творчої майстерні:

- модернізація та інформатизація роботи шкільного бібліотекаря.

Завдання:

- організація ефективної системи роботи шкільної бібліотеки, спрямованої на швидке та якісне обслуговування читачів;
- підвищення рівня професійної майстерності бібліотекаря;
- ознайомлення з ефективними інноваційними технологіями роботи шкільної бібліотеки;
- формування вміння шкільного бібліотекаря працювати з АСУ «Шкільна бібліотека».

Очікувані результати роботи:

- оволодіння сучасними інформаційними технологіями роботи шкільної бібліотеки (АСУ «Шкільна бібліотека»);
- підвищення рівня професійної майстерності бібліотекаря (набуття вміння роботи з програмою «АСУ «Шкільна бібліотека»);

Навчальна стратегія творчої майстерні:

Реалізація завдань для досягнення результатів творчої майстерні здійснюється шляхом теоретичного ознайомлення з правилами користування програмою та її складовими. Основна частина програми – це практичні заняття по освоєнню «АСУ «Шкільна бібліотека» шляхом введення даних, робота в програмі з метою її повного освоєння.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ТЕМА: Автоматизована система управління «Шкільна бібліотека»

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

	Лекції, вивчення теорії, год.	Практичні заняття, год.	Семінарські заняття, год.	Тести, год.	Всього ауд., год.	Самостійна робота, год.
	1	5			6	
Підсумковий				1	1	

контроль у формі тесту						
Всього год.	1	5		1	7	

Форми контролю

Навчальні результати слухачів творчої майстерні оцінюються на основі:

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Вид навчальної діяльності	Тема	Час проведення	Оцінка
Тестування	Автоматизована система управління «Шкільна бібліотека»	1 година	Залік

ТЕМА: Автоматизована система управління «Шкільна бібліотека»

Мета. Автоматизація бібліотечних процесів щодо видачі книг, обробки статистичних даних, створення електронних каталогів.

Завдання:

- систематизувати знання щодо новітніх інформаційних технологій у роботі шкільного бібліотекаря;
- сформувані вміння (навички) роботи з АСУ «Шкільна бібліотека»;
- спонукати до застосування програми у своїй роботі.

Очікувані результати роботи:

- розширення знань про можливості застосування інформаційних технологій у роботі шкільного бібліотекаря, зокрема «АСУ «Шкільна бібліотека»;
- вміння працювати з програмою при обслуговуванні користувачів бібліотеки;

- набуття досвіду роботи з електронними носіями інформації в роботі шкільної бібліотеки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент.

II. Ознайомлення слухачів курсів з темою, метою і завданням занять.

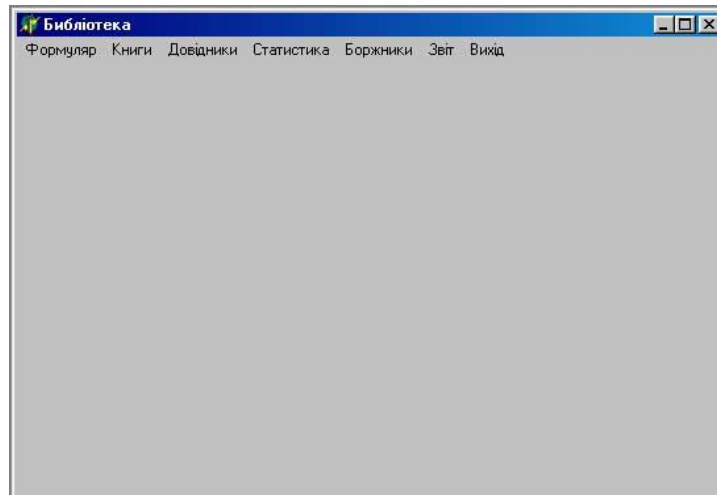
У бібліотеці НВК впроваджено нові інформаційні технології обробки та зберігання інформації, реалізуються нові підходи щодо інформаційного обслуговування користувачів. Автоматизовано всі бібліотечні процеси: реєстрація читачів, книговидача, каталоги, комплектування, обробка, створення тематичних покажчиків, розписи збірок та періодичних видань).

Впроваджено авторську електронну версію АСУ **"ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА"** (автоматизовану систему управління *"Шкільна бібліотека"* до якої входять:

- електронні формуляри читачів;
- алфавітний каталог;
- картотека назв творів;
- статистичні дані по читачам і книгам;
- щоденник книговидачі і відвідування;
- пошук місцезнаходження книги (на руках у читача чи у фонді);
- програма автоматизованого списання літератури.

Наше завдання сьогодні розширити знання про можливості застосування інформаційних технологій у роботі шкільного бібліотекаря, зокрема «АСУ «Шкільна бібліотека», навчитися працювати з програмою при обслуговуванні користувачів бібліотеки

Запуск програми проводиться з робочого столу операційної системи WINDOWS. При запуску на екрані з'являється основне вікно програми, яке має наступний вигляд:

Мал. 1

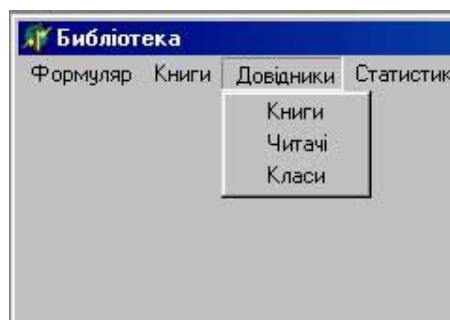
Зверху розташоване меню програми, яке має наступні пункти:

- *Формуляр*
- *Книги*
- *Довідники*
- *Статистика*
- *Боржники*
- *Звіт*
- *Вихід*

Розглянемо роботу програми по всім пунктам меню

1. Довідники

Для стабільної роботи з програмою необхідно, щоб бази даних містили в собі потрібну інформацію (про книги, читачів і т.д.). Ця інформація міститься в довідниках і вводиться або редагується через пункт меню «Довідники». При наведенні курсору на пункт меню «Довідники» з'являється підменю:

Мал. 2

1.1. Книги

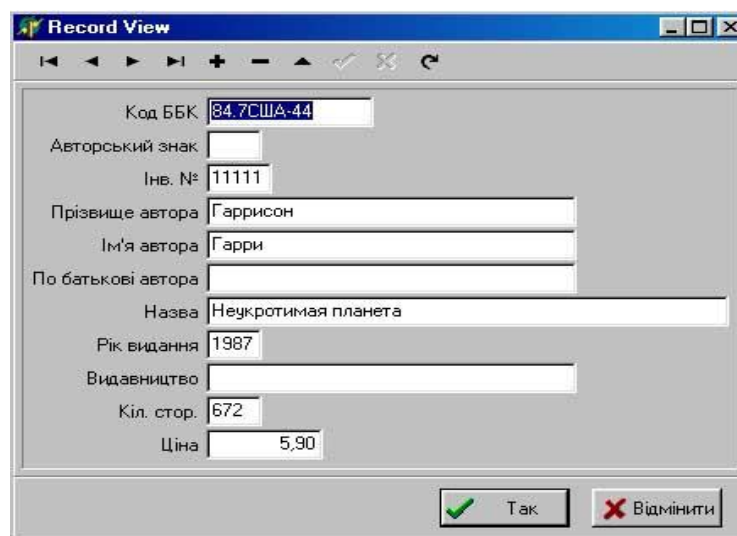

Інв. №	Автор	Назва
11111	Гаррисон Г	Неукротимая планета
22222	Туровская М И	Семь с половиной, или фильмы Андрея Тарковского
33333	Стругацкий А Н	Понедельник начинается в субботу
44444		Англо-русский Русско-английский словарь
55555	Симонович С В	Специальная информатика
66666	Ростан Э	Пьесы
77777		Лекарственные средства применяемые в медицинской
88888	Бабель И Э	Конармия
77778		Лекарственные средства применяемые в медицинской
77779		Лекарственные средства применяемые в медицинской
77780		Лекарственные средства применяемые в медицинской
55556	Симонович С В	Специальная информатика
55557	Симонович С В	Специальная информатика
66667	Ростан Э	Пьесы
66668	Ростан Э	Пьесы

Мал. 3

Підпункт «Книги» викликає форму наведену на мал. 3

В цьому вікні відображається фонд бібліотеки. Також ця форма слугує для введення в каталог нових документів, редагування, пошуку інформації про видання, а при необхідності видалення записів. Тут можна знайти інформацію про документ: інвентарний номер, дані про автора та назву книги, а також бібліографічну інформацію, рік видання, видавництво, ціну, шифр по таблиці ББК. Щоб подивитися повну інформацію про книгу необхідно вибрати рядок з потрібним записом і двічі «кликнути» мишею по рядку. При цьому з'являється вікно з повною інформацією. (Мал.4)

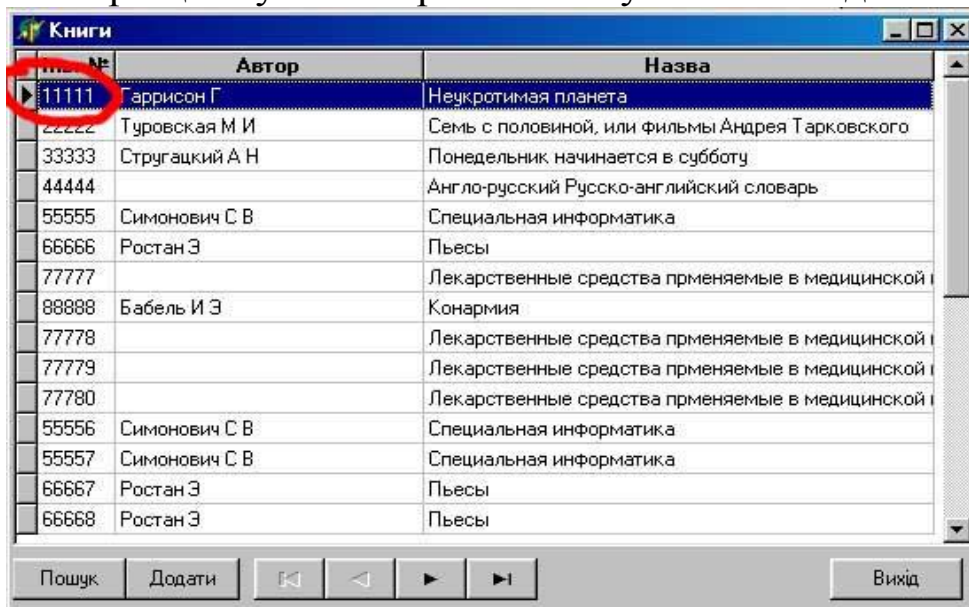
Код ББК	84.7США-44
Авторський знак	
Інв. №	11111
Прізвище автора	Гаррисон
Ім'я автора	Гарри
По батькові автора	
Назва	Неукротимая планета
Рік видання	1987
Видавництво	
Кіл. стор.	672
Ціна	5,90

Так Відмінити

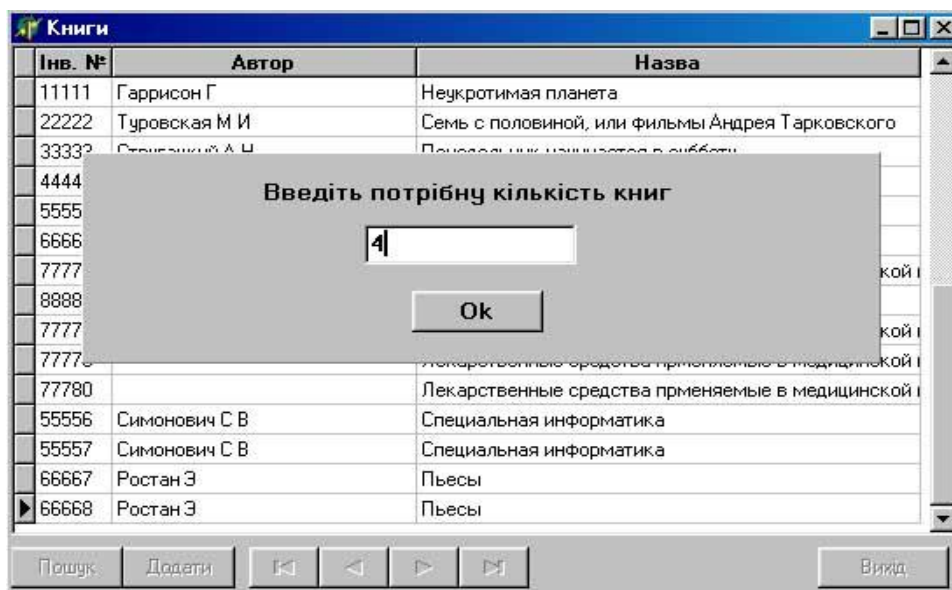
Мал. 4

При необхідності внесенні змін в бібліографічний запис, то вони робляться саме у цьому вікні. Для введення нової книги необхідно натиснути кнопку «Додати». При цьому з'являється вікно, що на мал.4, але з пустими полями, в які потрібно ввести дані.

Якщо потрібно внести до каталогу декілька примірників книги, які відрізняються тільки інвентарним номером, то процес можна прискорити. Для цього вводиться інформація тільки про першу книгу і записується в каталог. Після цього, переконавшись, що курсор стоїть саме на цій книзі (Мал.5), потрібно натиснути функціональну клавішу **F5**. При цьому вікно прийме наступний вигляд:

Мал. 5

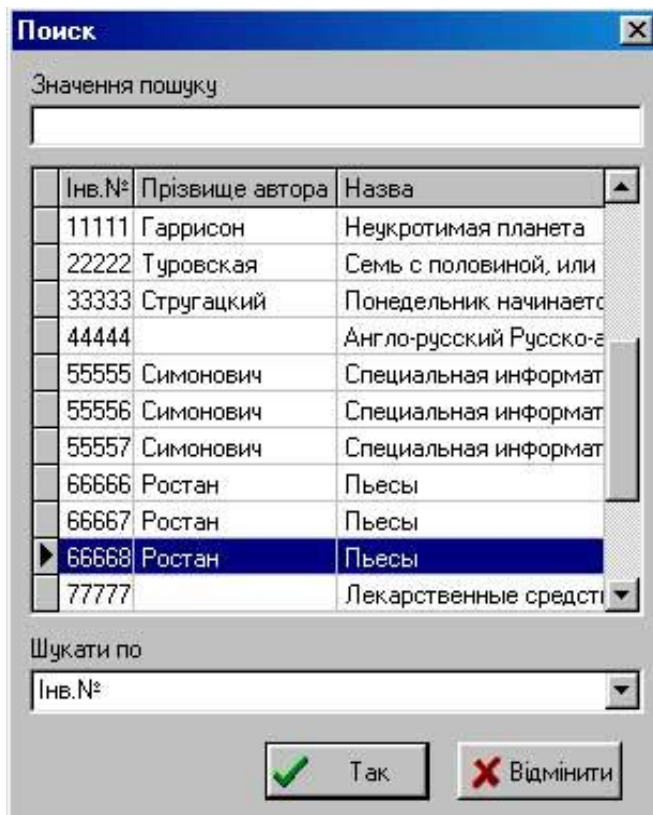

Мал.6

Введіть в поле кількість необхідних екземплярів. Наприклад, надійшло 5 примірників: інформацію по першій уже введено, отже у поле пишете число 4 і натискаєте **Ок**.

У цій формі знаходиться кнопка **“Пошук”**, вона служить для пошуку інформації про книги уже введені у довідники.

При натисканні на цю кнопку з’являється наступне вікно.

Мал.7

Щоб знайти необхідну книгу, потрібно вирішити по якому критерію її шукати. Внизу вікна є випадаюче меню **“Шукати по”**, де містяться поля за якими проводиться пошук: назва, автор, інвентарний номер. Після вибору критерію, вводяться дані в поле **“Значення пошуку”**, при цьому курсор буде переміщуватися по таблиці по мірі вводу даних. Наприклад, потрібно знайти книгу з інвентарним номером 62840. Для цього вводиться число **“6”**, при цьому курсор стане на перший запис, який починається на 6. Далі вводиться 2 і курсор самостійно переміщується на 62 і т.д. до максимального співпадання номера. По тій же схемі проводиться пошук за прізвищем автора чи назві книги. Якщо потрібна книга

знайшлася в каталозі, натискається клавіша “*Так*”, вікно пошуку закривається і курсор стає на потрібний запис.

(Проводяться практичні заняття по пошуку даних)

1.2. Класи.

Наступним довідником, який необхідно заповнювати є довідник класів.

В цьому вікні знаходиться таблиця, в якій є два поля – це номер класу і дані класного керівника. Під таблицею знаходиться кнопки навігації по таблиці, а також вставки видалення або редагування записів.

(Практичні заняття по роботі з підменю «Класи»)

1.3. Читачі

Наступний і останній довідник – це читачі.

The screenshot shows a window titled "Читачі" (Readers) with a table of records and a form below it. The table has three columns: "№ формуляра" (Form Number), "П.І.Б." (P.I.B.), and "Клас" (Class). The form below the table has fields for "№ формуляра", "П.І.Б.", "Адреса", "Телефон", and "Клас".

№ формуляра	П.І.Б.	Клас
101	Иванов Сергей	11-А
102	Петров Валерий	11-А
201	Хоменко Николай	11-Б
202	Кривда Игорь	11-Б
301	Калашник Василий	10-А
302	Сидоренко Александр	10-А

Buttons: Додати, Записати, Фільтр, Відмінити, Знищити, Вихід

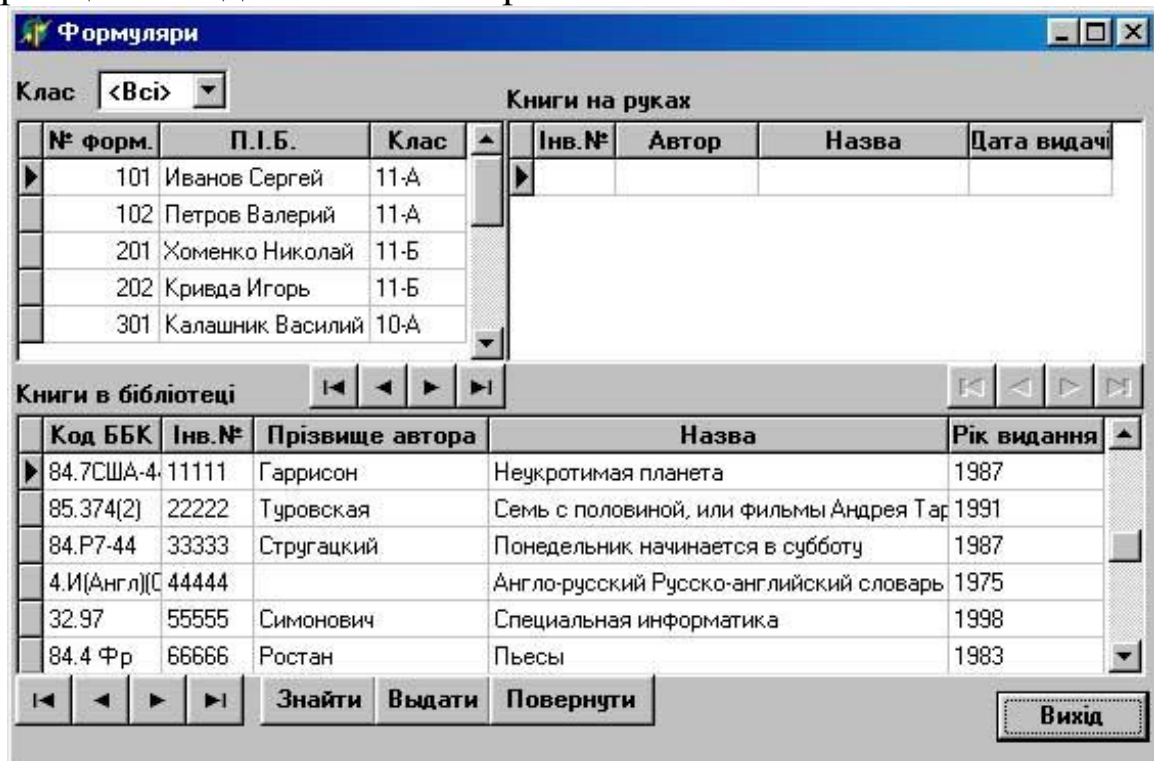
Form fields:
№ формуляра: 101
П.І.Б.: Иванов Сергей
Адреса:
Телефон:
Клас: 11-А

Мал. 9.

В цьому вікні знаходиться таблиця, куди виводиться інформація про номер формуляра, данні учня і класу. Нижче таблиці знаходяться клавiші навігації по таблиці і кнопки для управління довідником. Для внесення нового читача необхідно натиснути кнопку “Додати”. При цьому поля очистяться і в них вводяться нові дані про читача. Особливістю даної програми являється те, що номер формуляра вводиться один раз на весь період навчання у школі. Після закінчення навчального року потрібно видалити класи, що випустилися, після цього редагувати номери класів, що продвинулися на один рік вперед. Так, наприклад, якщо учень навчався у 8-А класі, після даних змін у його електронному формулярі буде записано 9-А. При цьому зберігається номер формуляра і вся інформація про книги, які учень читає або читав.

2. Формуляр

Вікно “Формуляр” має наступний вигляд і служить для запису інформації по виданим або поверненим читачем книгам.

Мал. 10.

В цьому вікні знаходяться три таблиці, які містять інформацію про читачів, книги наявні в бібліотеці та видані читачам.

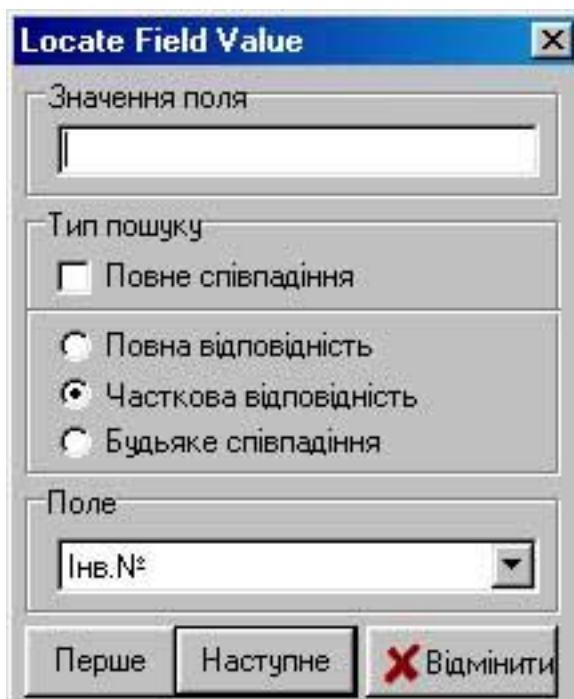
В правому верхньому кутку знаходиться меню “Клас”, по замовчуванню там світиться напис “Всі”. Але можна вибрати потрібний клас і тоді у таблиці відсортуються тільки учні цього класу. При переміщенні курсору по таблиці читачів у таблиці “Книги на руках” будуть висвічуватися книги, що знаходяться на руках у даного читача. У нижній таблиці містяться книги, що знаходяться у фонді бібліотеки.

Для того, щоб видати читачеві книгу, потрібно вибрати необхідного читача, книгу, яку він бере і натиснути клавішу “Видати”. При цьому книга зникне із нижньої таблиці і з’явиться у таблиці, яка відображає книги на руках.

Для повернення книги у бібліотеку необхідно зробити практично те ж саме і натиснути кнопку “Повернути”.

При цьому вся інформація про тих, хто взяв книгу і коли повернув запишеться в базу статистики.

Для прискорення пошуку книг, знизу є кнопка “Пошук”. При її натисканні з’являється таке вікно.

Мал. 11.

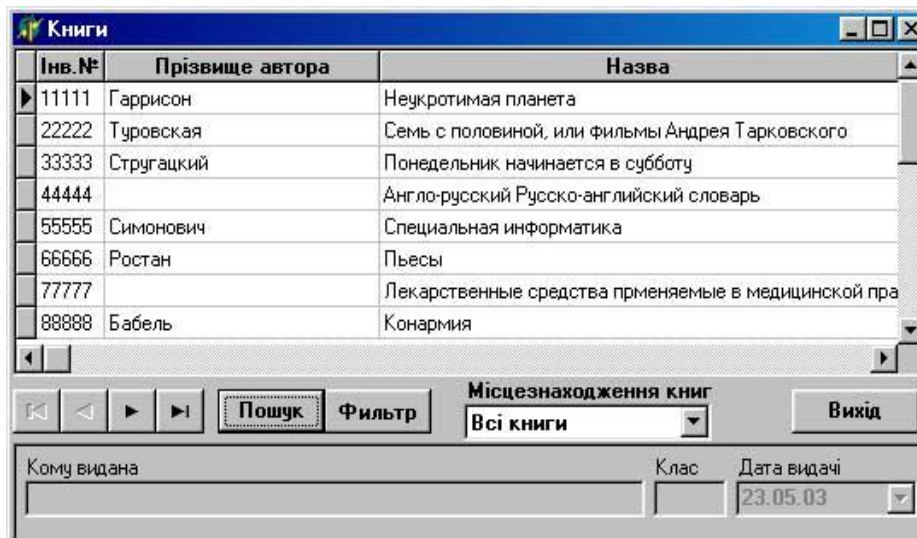
Знизу знаходиться меню “Поле”, за яким потрібно вибрати книгу.

В поле “Значення поля” вводиться інвентарний номер книги і натискається кнопка “Перше”, при цьому курсор в таблиці книг переміститься на потрібний запис.

(Практичні заняття по видачі книг через електронний формуляр, повернення їх та пошук за даними: інвентарний номер, автор, назва).

3. Книги.

Наступний пункт основного меню “Книги”

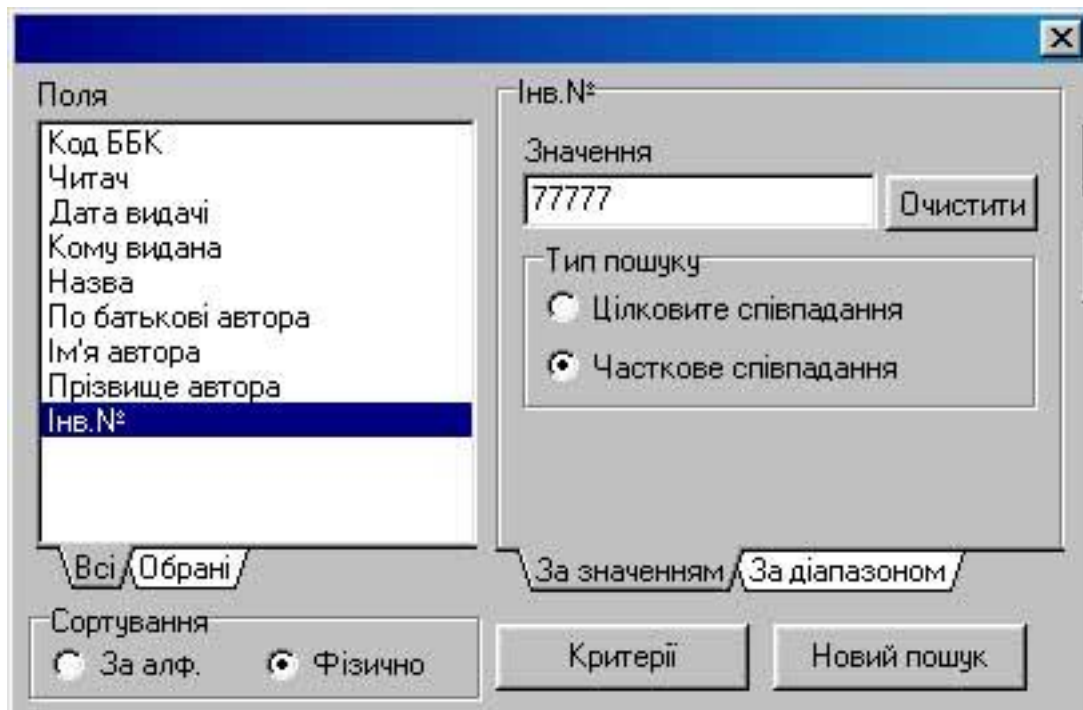

Мал. 12.

В цьому вікні міститься вся інформація по місцезнаходженню книг. В меню “Місцезнаходження книг” є три пункта “Всі книги”, “В бібліотеці” і “На руках”.

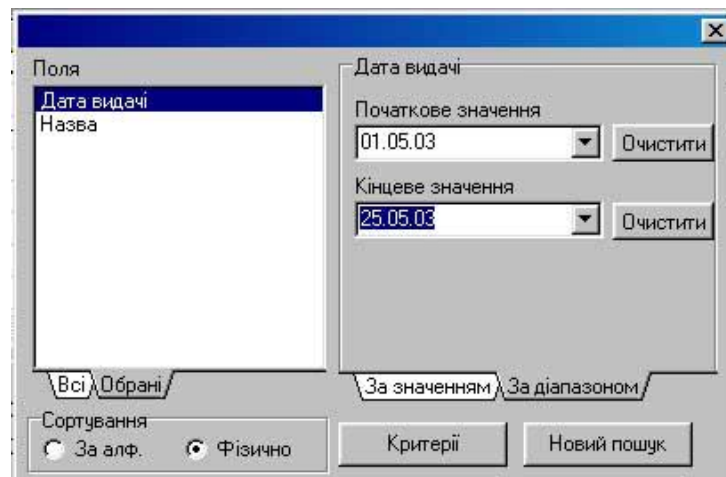
При виборі потрібного пункту у таблиці залишаться лише ті книги, які вибрані. Крім цього на цій формі знаходяться кнопки “Пошук” і “Фільтр”.

Дія кнопки “Пошук” точно така ж як в п. 2. Кнопка “Фільтр” викликає наступне вікно.

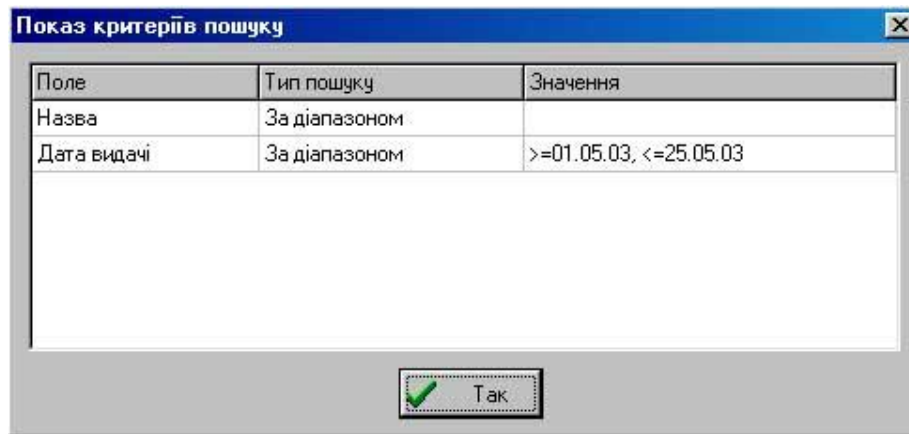
Мал. 13.

Щоб передивитися книги по певним критеріям, необхідно вибрати поле, після цього вводиться значення фільтру і вибирається тип пошуку: повне співпадання чи найближче схоже. Можливо також ввести діапазон.

Мал. 14.

Наприклад, діапазон дат: з якого по яке число була видана дана книга. Результати критеріїв фільтрації можна подивитися натиснувши клавішу "**Критерії**". При цьому з'явиться наступне вікно.

Мал. 15.

Практичні заняття по діалоговому вікну «Книги».

4. Статистика.

В пункті “*Статистика*” є два підменю “*Читачі*” и “*Книги*”.

4.1. Читачі.

Вікно “*Читачі*” має наступний вигляд:

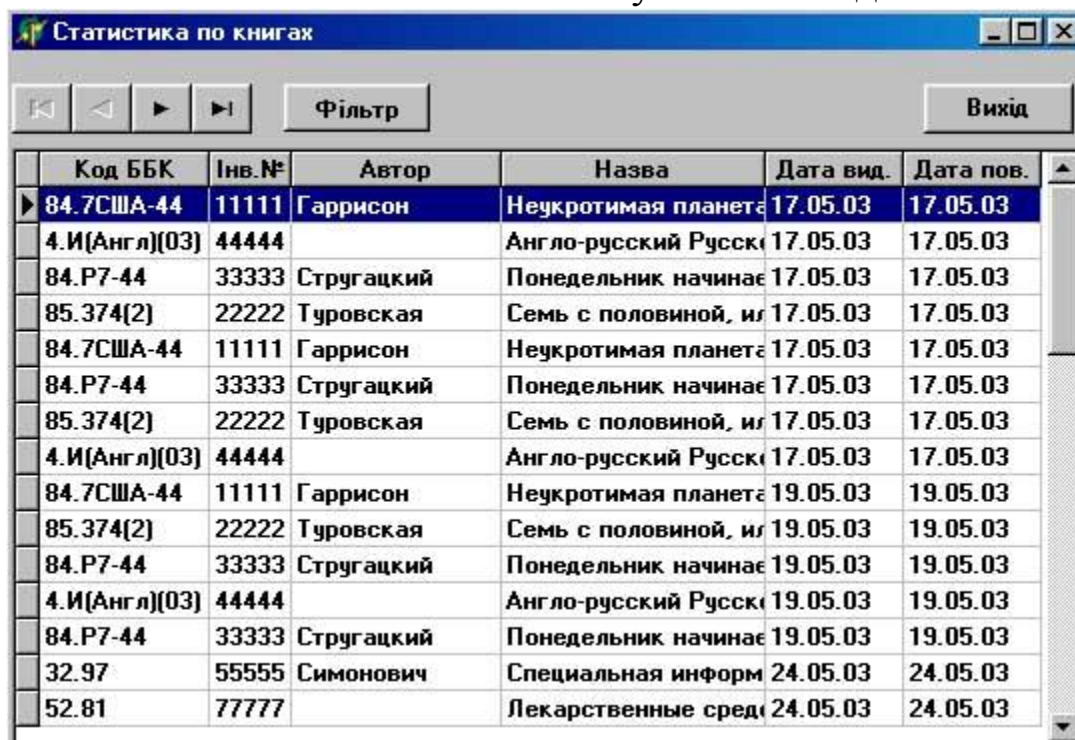

Мал. 16.

В цьому вікні міститься інформація про книги, які читає той чи інший читач. Тут є вже знайомі елементи: дві таблиці з інформацією про читача і книги, які він читав або читає зараз, а також меню “*Клас*”, кнопка “*Фільтр*”.

4.2. Книги.

Вікно статистики по книгам має наступний вигляд:

The screenshot shows a window titled "Статистика по книгах" with a table of book statistics. The table has columns for "Код ББК", "Інв.№", "Автор", "Назва", "Дата вид.", and "Дата пов.". The first row is highlighted in blue.

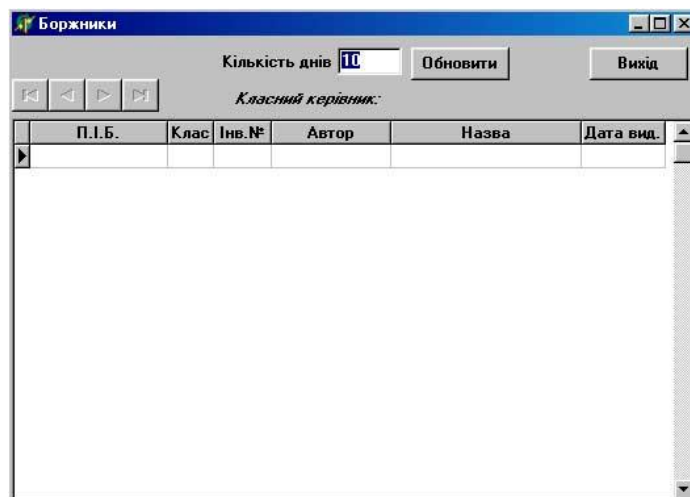
Код ББК	Інв.№	Автор	Назва	Дата вид.	Дата пов.
84.7США-44	11111	Гаррисон	Неукротимая планета	17.05.03	17.05.03
4.И(Англ)(03)	44444		Англо-русский Русск	17.05.03	17.05.03
84.Р7-44	33333	Стругацкий	Понедельник начинае	17.05.03	17.05.03
85.374(2)	22222	Туровская	Семь с половиной, ил	17.05.03	17.05.03
84.7США-44	11111	Гаррисон	Неукротимая планета	17.05.03	17.05.03
84.Р7-44	33333	Стругацкий	Понедельник начинае	17.05.03	17.05.03
85.374(2)	22222	Туровская	Семь с половиной, ил	17.05.03	17.05.03
4.И(Англ)(03)	44444		Англо-русский Русск	17.05.03	17.05.03
84.7США-44	11111	Гаррисон	Неукротимая планета	19.05.03	19.05.03
85.374(2)	22222	Туровская	Семь с половиной, ил	19.05.03	19.05.03
84.Р7-44	33333	Стругацкий	Понедельник начинае	19.05.03	19.05.03
4.И(Англ)(03)	44444		Англо-русский Русск	19.05.03	19.05.03
84.Р7-44	33333	Стругацкий	Понедельник начинае	19.05.03	19.05.03
32.97	55555	Симонович	Специальная информ	24.05.03	24.05.03
52.81	77777		Лекарственные сред	24.05.03	24.05.03

Мал. 17.

Відомі уже елементи управління “*Фільтр*” та навігація по таблиці.

5. Боржники.

Вікно “*Боржники*”:

The screenshot shows a window titled "Боржники" with a table of overdue books. The table has columns for "П.І.Б.", "Клас", "Інв.№", "Автор", "Назва", and "Дата вид.". The table is currently empty.

П.І.Б.	Клас	Інв.№	Автор	Назва	Дата вид.
--------	------	-------	-------	-------	-----------

Мал. 18.

Тут відображені читачі, які затримали книги на строк більший, ніж вказано в полі “*Кількість днів*” (за замовчуванням 10 днів). По бажанню можна змінити термін кристування літературою, натиснувши кнопку “*Обновити*”.

Практичні заняття по роботі з таблицею «Боржники».

6. Звіт.

Вікно “Звіт”.

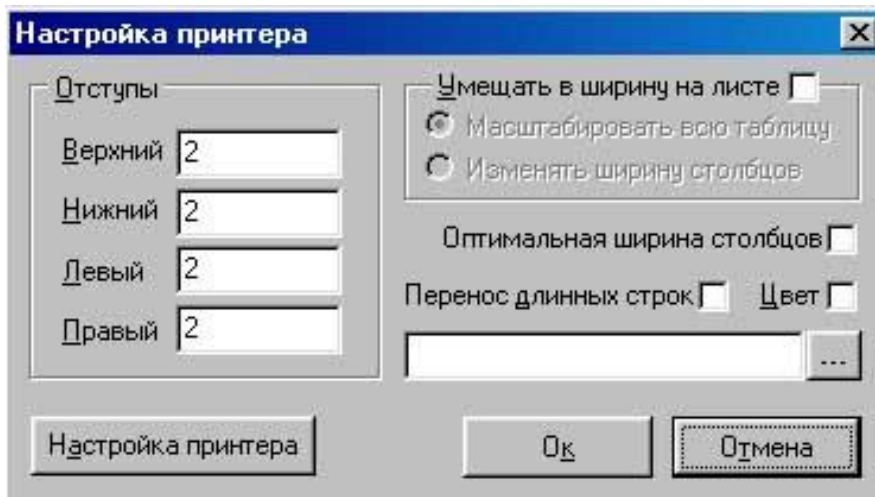
Дата	Читачів	20-28	30-32	50-51	60-68	70-73	74	75	76-79
17.05.03	7								
19.05.03	3								
22.05.03	3		1						
23.05.03	1		1						
24.05.03	4		3						
25.05.03	3		2						
Всього:	21	0	7	0	0	0	0	0	0

Мал 19.

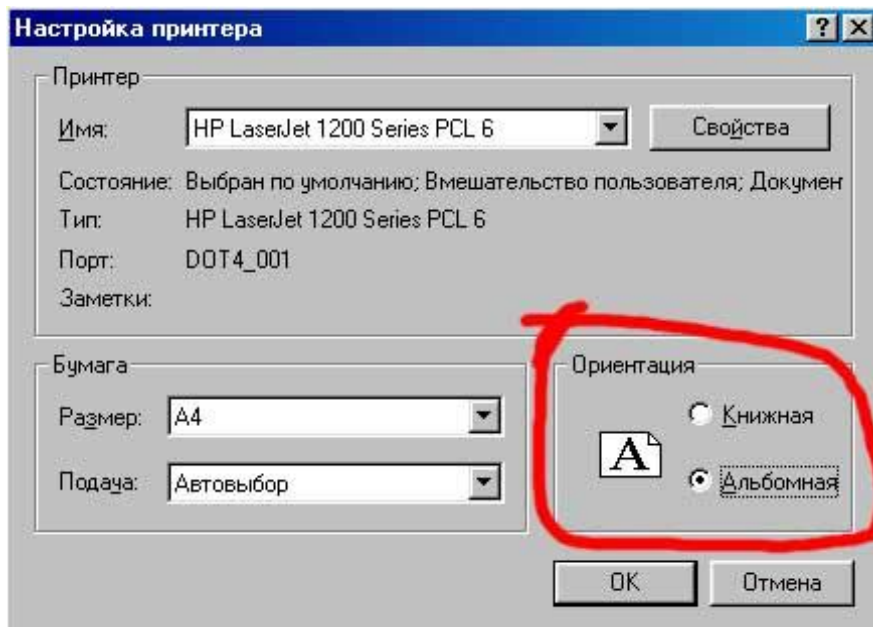
В цьому вікні є випадаюче меню для вибору місяця і змінне поле, де відображається навчальний рік. Для створення звіту вибирається потрібний місяць та рік і натискається клавіша “*Розрахувати*”. Навіть якщо у таблиці уже була інформація, вона знищується і розраховується заново (оновлюється). Після завершення розрахунку, можна роздрукувати необхідний звіт. Для цього дається команда “*Надрукувати*”.

Дата	Читачів	20-28	30-32	50-51	60-68	70-73	74	75	76-79
17.05.03	7								
19.05.03	3								
22.05.03	3		1						
23.05.03	1		1						
24.05.03	4		3						
25.05.03	3		2						
Всього:	21	0	7	0	0	0	0	0	0

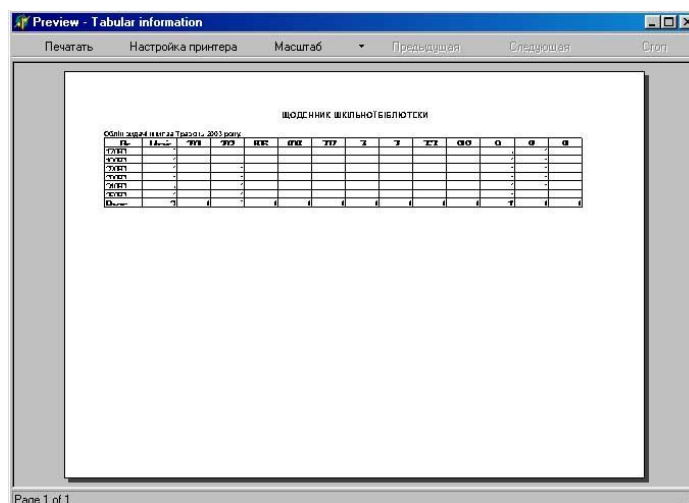
Мал. 20.

Мал. 21.

Мал. 22.

Мал. 23.

Для виходу із програми вибирається кнопка “*Вихід*” і робота в програмі завершується.

Практичні заняття по створенню звіту.

IV. Самостійна робота по введенню даних у підменю «Довідники» та «Формуляр», створення «Звіту»

V. Підсумок занять.

ОПИС ДОСВІДУ РОБОТИ

Гичка Ірина Іванівна
Завідувач бібліотеки,
провідний бібліотекар,
Відмінник освіти України

Інновації в діяльності інформаційного центра – бібліотеки-медіатеки

Провідна ідея роботи: впровадження в роботу шкільної бібліотеки новітніх інформаційних та інтерактивних технологій.

Мета роботи: розповсюдження досвіду по створенню на базі шкільної бібліотеки сучасного інформаційно-методичного центру.

Новизна: створення АСУ "Шкільна бібліотека" (автоматизованої системи управління).

Актуальність: основне завдання сучасної бібліотеки не тільки навчити читати, і аналізувати книгу, а й орієнтуватися у великому потоці інформації, швидко знаходити і виділяти головне, задовольнити інформаційні потреби суспільства. Тому необхідно модернізувати роботу шкільного бібліотекаря, озброїти його сучасними комунікаційними технологіями, адже змінюється не тільки суспільство, а й роль самого шкільного бібліотекаря, його підхід до обслуговування читачів. Виникає потреба у оволодінні комп'ютером, як засобом інформації, який підвищує рівень масмедійної грамотності працівника бібліотеки, що дає йому можливість забезпечити все більш зростаючі запити всіх учасників педагогічного процесу.

Гімназія ім. В.Т.Сенатора – заклад, в якому створені умови для реалізації здібностей учнів, розвитку інтелектуального і творчого потенціалу. Це школа нового типу, яка забезпечує гуманітарну спрямованість навчання, передбачає поглиблене вивчення української та англійської мов, правознавства.

Інтенсифікація навчання у гімназії поставлена на порядок вище. Тому інформаційне забезпечення потреб гімназистів повинно бути більш удосконаленим.

Бібліотека гімназії, як і навчальний заклад, працює в рамках всеукраїнського експерименту „Психолого-педагогічні умови самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів”. Завдання бібліотеки значно ширше - не тільки надавати необхідну інформацію, а й допомогти дітям самовизначитись, обрати свій життєвий шлях, що вимагає удосконалення і функціонального розширення діяльності шкільної бібліотеки.

Бібліотека гімназії вийшла за рамки традиційної бібліотеки. Фонди бібліотеки складаються не тільки із друкованої продукції, відео- і аудіоматеріалів. Бібліотека сьогодні – це мережеві ресурси, медіа-центр з можливістю використання нових інформаційних і комунікаційних технологій.

Для всебічного розвитку дитини сьогодні однієї книги уже замало. Потрібні й інші джерела інформації.

Тому я працюю над реалізацією проекту «Бібліотека-медіатека».

Свої завдання я бачу у розвитку особистості дитини через залучення до інформації за допомогою пошукових книжкових та електронних систем; у введенні нових бібліотечних форм подачі інформації, створенні у гімназії **бібліотеки інформаційного комфорту, у вихованні в учнів інформаційної культури читання, любові до книги, культури читання, вміння користуватися книгою і всіма засобами масової інформації**. У бібліотеці створені всі умови для розвитку у дітей потреби в систематичному читанні, розвитку творчої думки, пізнавальних інтересів і здібностей.

Автоматизована система управління «Шкільна бібліотека» частина реалізації проекту. Програма розроблена спеціально для шкільних бібліотек. Вдосконалена на сьогодні форма дозволяє мати електронний алфавітний каталог, електронний формуляр, щоденник роботи, статистичний звіт, проводити списання. Програма працює в шкільних бібліотеках міста, Першій гімназії м. Черкаси, та ще в шести навчальних закладах нового типу по Україні.

Програму було представлено на Всеукраїнський конкурс «Шкільна бібліотека», та на обласному семінарі методистів бібліотечних фондів міст та районів.